



บทที่ 1

บทนำ

ปัจจุบันเครื่องประดับและอัญมณีได้กลายเป็นสินค้าที่เข้ามามีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างมหาศาล และเป็นสินค้าที่มีมูลค่าส่งออกเป็นอันดับสองของประเทศ รองจากสินค้าประเภทสิ่งทอ ยอดส่งออกสินค้าประเภทเครื่องประดับและอัญมณีเมื่อปี 2530 มีมูลค่าถึง 19,000¹ ล้านบาท และเป็นที่คาดหมายกันว่าในปี 2531 นี้ ยอดการส่งออกจะมีมูลค่าสูงถึง 27,000² ล้านบาท จึงเป็นตัวเลขที่ทำให้หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างให้ความสนใจกันเป็นพิเศษ

ในขณะที่อุตสาหกรรมเครื่องประดับและอัญมณีเติบโตและขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วหลายฝ่ายต่างมุ่งความสนใจไปยังอัญมณีประเภททับทิม ไพลิน บุษราคัม โกเมน ฯลฯ แต่ยังมีอัญมณีอีกประเภทหนึ่งที่กำลังขยายตัวเงืบ ๆ กระจายไปในท้องถิ่นชนบทหลายจังหวัด อัญมณีที่กล่าวนี้คนไทยทั่วไปเรียกว่า "เพชรรัสเซีย" หรือชื่อที่เป็นสากลว่า "ควิวิก เซอร์โคเนีย"

เพชรรัสเซียเป็นก้อนผลึกสังเคราะห์ซึ่งทำเลียนแบบเพชรแท้ตามธรรมชาติจนได้ชื่อว่าเป็นเพชรเทียมที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงเพชรแท้มากที่สุด ดังนั้นจึงเป็นที่รู้จักและนิยมกันไปทั่วโลก แต่สำหรับในประเทศไทยแล้ว ไม่ค่อยมีใครพูดถึงอัญมณีประเภทนี้มากนัก ทั้ง ๆ ที่มีการประกอบเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวกันอย่างแพร่หลายในท้องถิ่นชนบทหลายจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดขอนแก่น อุดรธานี ศรีสะเกษ อุบลราชธานี เป็นต้น และมีส่วนทำให้เศรษฐกิจภายในจังหวัดดังกล่าวดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด มีเงินทุนหมุนเวียนภายในท้องถิ่นมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาการว่างงานและ

¹ ปานทิพย์ เปลียนโมฬี, "จับตามองอุตสาหกรรมเจียรระในเพชรรัสเซีย," วารสารอุตสาหกรรมสาร, 31(ตุลาคม 2531): หน้า 47.

² เรื่องเดียวกัน.

การอพยพหนีผู้ค้างดินซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ออย่างหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างตรงจุดที่สุด

ตลอดเวลาร่วม 10 ปี ที่เพชรรัสเซียเข้ามาในเมืองไทย เพชรรัสเซียมีส่วนทำให้หลายหมู่บ้านในท้องถิ่นชนบทหลายจังหวัดโดยเฉพาะแถบอิสานมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้เพชรรัสเซียยังทำให้นักลงทุนหน้าใหม่พบู่ทางการลงทุนที่สคิส และในแง่เศรษฐกิจเพชรรัสเซียที่เจียรไนแล้วยังคงกลายเป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้เข้าประเทศไม่น้อยหน้าสินค้าอื่น ๆ เช่นกัน เป็นที่น่ายินดีว่าในอนาคตอันใกล้นี้อุตสาหกรรมเจียรไนเพชรรัสเซียกำลังจะตื่นตัวอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเอกชนมีการเคลื่อนไหวเพื่อหาทางผลิตผลึกเพชรรัสเซียซึ่งเป็นวัตถุดิบก่อนนำมาเจียรไนโดยไม่ต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศ จึงนับว่าเป็นการลงทุนที่น่าสนใจที่สุดอย่างหนึ่งในขณะนี้

แต่ปัญหาสำคัญซึ่งอยากชี้ให้เห็นก็คือ อุตสาหกรรมเจียรไนเพชรรัสเซียกำลังประสบปัญหาการขาดแคลนช่างเจียรไนที่มีฝีมือดี และขาดมาตรการในการควบคุมคุณภาพของเพชรรัสเซียที่เจียรไนแล้ว จึงทำให้คุณภาพไม่แน่นอน ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการส่งออกสำหรับปัญหานี้ทางราชการโดยกองอุตสาหกรรมในครอบครัว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการผลิตช่างเจียรไนป้อนออกสู่ตลาดทุกปี ได้แก้ไขโดยการเร่งหาทางผลิตช่างฝีมือป้อนสู่ตลาดแรงงาน พร้อมกับยกระดับฝีมือของช่างเจียรไนที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จึงนับว่าเป็นนิมิตหมายอันดีของอุตสาหกรรมเจียรไนเพชรรัสเซียซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศในเวลา

① ความเป็นมา

การเจียรไนเพชรรัสเซียในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มทำกันครั้งแรกเมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา ณ ที่บ้านคูม จังหวัดศรีสะเกษ และบ้านโนนพันเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยมีเด็กหนุ่มสาวในหมู่บ้านไปเรียนวิธีการเจียรไนเพชรพลอยที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดจันทบุรี ต่อมาคนเหล่านี้ได้นำความรู้เรื่องการเจียรไนกลับไปประกอบอาชีพยังบ้านเกิดของตน โดยเริ่มทำอย่างจริงจังเมื่อปลายปี 2527 ปรากฏว่าประสบความสำเร็จอย่างยิ่งต่อมาเมื่อปี 2529 ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนและการฝึกอบรมทักษะการเจียรไนเพิ่มเติมให้ชาวบ้าน เนื่องจาก

เห็นว่า เป็นธุรกิจที่จะสามารถสร้างงานในชนบทได้ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเริ่มโครงการช่วยเหลือครั้งแรกที่จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นจังหวัดศูนย์กลางของภาค แล้วขยายไปยังจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอุดรธานี ทำให้ธุรกิจนี้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จำนวนผู้ประกอบการอาชีพนี้เพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นอุตสาหกรรมระดับครอบครัวที่สำคัญอย่างหนึ่ง จากการสำรวจเมื่อกลางปี 2531³ พบว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนผู้ประกอบการประมาณ 330 ราย มีจำนวนโต๊ะเจียรระไนรวม 2,500 โต๊ะ ซึ่งก่อให้เกิดการว่าจ้างแรงงานถึง 5,000 คน

ธุรกิจเจียรระไนเพชรรัสเซีย เป็นการนำเอาวัตถุดิบที่สั่งจากต่างประเทศ ได้แก่ อเมริกา รัสเซีย และไต้หวัน มาทำการเจียรระไน ทำให้มีมูลค่าเพิ่มแล้วส่งกลับออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เช่น อเมริกา อิตาลี ไต้หวัน ฮองกง และสิงคโปร์ โดยส่งออกกว่า 90%⁴ ของปริมาณที่เจียรระไนได้ทั้งหมดในประเทศ มูลค่าการส่งออกของอัญมณีเทียม (ซึ่งมีเพชรรัสเซียเป็นตัวหลัก) ของปี 2530 ประมาณ 400 ล้านบาท⁵ จึงนับว่าเป็นแหล่งทำรายได้เข้าประเทศที่สำคัญอีกทางหนึ่งและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวได้อีกมากในอนาคต เพราะประเทศไทยเรามีแรงงานที่สามารถพัฒนาให้มีฝีมืออยู่อีกเป็นจำนวนมากและมีต้นทุนค่าแรงต่ำ

ธุรกิจนั้นนอกจากจะทำให้ชาวบ้านมีรายได้และความเป็นอยู่ดีขึ้นแล้ว ยังเป็นการสร้างงานในชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานไปสู่เมืองหลวง อันจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาเรื่องการใช้แรงงานโดยผิดกฎหมาย เป็นต้น

³ ธนาคารแห่งประเทศไทยสาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น, หน่วยวิชาการ, "รายงานการศึกษาเรื่องอุตสาหกรรมเจียรระไนพลอยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ," มิถุนายน 2531, หน้า 4.

⁴ ปานทิพย์ เปลียนโมฬี, วารสารอุตสาหกรรมสาร: หน้า 48.

⁵ ที่มา : กรมศุลกากร.

2
วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการเจียรระไนเพชรรัสเซีย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของการเจียรระไนเพชรรัสเซียในภาคนี้
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงและส่งเสริมธุรกิจนี้ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3
ขอบเขตและวิธีการศึกษา

1. ประชากรและตัวอย่าง

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนผู้ประกอบการอาชีพนี้ประมาณ 330 ราย แยกเป็นรายจังหวัดโดยนับจากจำนวนโต๊ะเจียรระไนได้ดังนี้ คือ

- จังหวัดขอนแก่น มีจำนวนโต๊ะเจียรระไนประมาณ 800 โต๊ะ (จำนวนผู้ประกอบการประมาณ 140 ราย)
- จังหวัดอุดรธานี มีจำนวนโต๊ะเจียรระไนประมาณ 700 โต๊ะ (จำนวนผู้ประกอบการประมาณ 100 ราย)
- จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวนโต๊ะเจียรระไนประมาณ 500 โต๊ะ (จำนวนผู้ประกอบการประมาณ 30 ราย)
- จังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนโต๊ะเจียรระไนประมาณ 400 โต๊ะ (จำนวนผู้ประกอบการประมาณ 43 ราย)
- จังหวัดนครราชสีมา มีโต๊ะเจียรระไนประมาณ 80 โต๊ะ (จำนวนผู้ประกอบการประมาณ 15 ราย)
- จังหวัดร้อยเอ็ด มีจำนวนโต๊ะเจียรระไนประมาณ 18 โต๊ะ (จำนวนผู้ประกอบการประมาณ 3 ราย)
- จังหวัดนครพนม มีจำนวนโต๊ะเจียรระไนประมาณ 6 โต๊ะ (จำนวนผู้ประกอบการประมาณ 1 ราย)

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะทำการศึกษาค้นทุนและผลตอบแทนของการเจียรไนเพชรรัสเซีย
ใน 3 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดขอนแก่น อุครธานี และอุบลราชธานี⁶
ซึ่งเป็นเขตที่มีผู้ประกอบอาชีพนี้มากที่สุด โดยจะเลือกตัวอย่างเพื่อทำการศึกษาดังนี้

- จังหวัดขอนแก่น เลือกตัวอย่าง (25 %) จำนวน 34 ราย
- จังหวัดอุครธานี เลือกตัวอย่าง (25 %) จำนวน 25 ราย
- จังหวัดอุบลราชธานี เลือกตัวอย่าง (25 %) จำนวน 11 ราย

2. ขอบเขตการศึกษา

2.1 ศึกษาเฉพาะการเจียรไนเพชรรัสเซียรูปกลม (สี่ขาว) ขนาดเส้นผ่า
ศูนย์กลาง 1.0 1.5 2.0 2.5 3.0 และ 4.0 มิลลิเมตร ซึ่งเป็นรูปทรงและขนาด
ที่ทำการเจียรไนกันทั่วไป

2.2 ศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการที่มีอุปกรณ์เจียรไนครบชุด⁷ และมีจำนวน
เครื่องจักรเจียรไนตั้งแต่ 2 เครื่องขึ้นไป

2.3 ระยะเวลาในการศึกษา ใช้ ข้อมูลของปี 2531-31 พฤษภาคม 2532

3. วิธีการศึกษา

3.1 ศึกษาเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
สำนักงานสถิติจังหวัด แรงงานจังหวัด พาณิชย์จังหวัด เป็นต้น

3.2 ศึกษาจากหนังสือวิชาการ ตำราเรียน และวารสารต่าง ๆ จาก
ห้องสมุดของมหาวิทยาลัย

⁶การเจียรไนเพชรรัสเซียในจังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่เป็นการทำรูปทรงต่าง ๆ
ซึ่งนอกเหนือไปจากรูปทรงกลม อันได้แก่ รูปมาคี รูปสี่เหลี่ยม รูปไข่ เป็นต้น ดังนั้นจึงไม่ได้
เลือกตัวอย่างของจังหวัดนี้มาทำการศึกษา เนื่องจากอยู่นอกเหนือขอบเขตการศึกษาของ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

⁷มีทั้งเครื่องตัด เครื่องแต่ง และเครื่องจักรเจียรไน (เครื่องจี)

3.3 ศึกษาโดยวิธีสัมภาษณ์และสอบถามจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เจ้าหน้าที่แรงงานจังหวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการ ตลอดจนคนงานและช่างฝีมือผู้ประกอบการด้านนี้ ในเขตท้องที่ที่เลือกเป็นตัวอย่าง

(5)
สมมติฐานของการศึกษา

1. อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนของธุรกิจเจียร์ระโนเพชรรัสเซียสูงกว่าต้นทุนของเงินทุน⁸
2. อัตราค่าแรงโดยเฉลี่ยของคนงานเจียร์ระโน สูงกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำ⁹ ในท้องถิ่น
3. เจ้าของธุรกิจเจียร์ระโนไม่รู้ข่าวสารการตลาดอันฉุนฉุนเทียม ทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ยังไม่มากเท่าที่ควร

(6)
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบต้นทุนและผลตอบแทนของการเจียร์ระโนเพชรรัสเซีย
2. ทราบปัญหา อุปสรรคในด้านต่าง ๆ และแนวทางแก้ไข ของการดำเนินธุรกิจประเภทนี้
3. เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ เช่น ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน่วยงานพัฒนาชุมชน ฯลฯ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการ
4. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาและวิจัยในอนาคตเกี่ยวกับธุรกิจเจียร์ระโนเพชรรัสเซีย

⁸ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์

⁹ ประกาศของกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 17 พ.ศ. 2532 เรื่องอัตราค่าจ้าง